

Positive Parenting

Trainingen en Workshops in Palestina

17-27 september 2017

We waren van 17 – 27 september 2017 in Bethlehem, tien bijzondere dagen. Dit keer waren we met z'n vijven: Paul, Ada, Lidy, Sjaak en ik.

Kinderpostzegels Nederland heeft – voor de derde en laatste keer - mijn reis- en verblijfskosten voor haar rekening genomen en heeft organisaties gestimuleerd deel te nemen aan de trainingen.

We hebben veel mensen 'weer gezien', zoals mensen in de shops, de restaurantjes, de glas fabriek in Hebron. Altijd de blik van herkenning, van verrassing en het wederzijdse plezier van het weerzien. Vaak was er dan ook thee, zoals bij 'mijn mevrouw' in de souk van Hebron en bij Mike van de souvenirshop in Bethlehem. Heel welkom waren we ook bij ons voormalige gastgezin, bij de The Holy Child Program. "It's your home." De contacten met de deelnemers die ik voor het eerst ontmoette tijdens de workshops en de trainingen, kenmerkten zich door betrokkenheid, gemotiveerdheid, interesse in positive parenting, delen van emoties en onmacht, ontroerende openheid, respect. Aan het eind was het afscheid altijd heel hartelijk en intens. We hadden in korte tijd veel gedeeld met elkaar. Het doel van de trainingen 'positive parenting' is vooral bewustwording en handvatten voor positive parenting aan te reiken aan social workers, aan ouders (bijna altijd moeders), die in een bezet gebied wonen, geconfronteerd worden - soms dag in dag uit - met de willekeur van de macht, ze worden vaak onderdrukt worden binnen de eigen cultuur en leven in een slechte economische situatie en vaak in armoede. Er is sprake van veel trauma's, angst en veel stress. En toch...zij hebben veerkracht, proberen hun leven zo goed mogelijk te leiden en willen voor hun kinderen het allerbeste. En dat maakt dat onze ervaringen daar zo indrukwekkend en hartverwarmend zijn.

Ons guesthouse Caritas Betharram Center was een veilige haven en een heel vertrouwde plek. Bijzonder waren de contacten met de nieuwe eigenaar, een bevlogen idealist, die graag onze feedback wilde horen en de opvatting had bij tegenslag: "Hier leer ik van."

We kwamen bepakkt en bezakt met heel veel presentjes voor daar, met geld voor donaties, met een lijstje voor het kopen van mooie spulletjes daar voor mensen hier.

De ontmoetingen met zoveel mensen tijdens de trainingen en daarbuiten, maken dat we verrijkt, vermoeid en met heel veel energie zijn teruggekomen.

Janny van Heerbeek

1 oktober 2017

Zondagnacht - aankomst

Ja, de poort stond open!!! Om half vijf in de ochtend. Het was ons beloofd maar heerlijk dat het ook zo is. In de donkerte reden we verder het terrein op. Toen we het guesthouse naderden, zagen we een klein lichtje branden. En buiten stond iemand ons op te wachten. Super. Het bleek de manager te zijn van Lifegate. Deze organisatie exploiteert sinds een paar dagen het guesthouse. Hij heette ons alleraardigst welkom en we kregen de sleutels van de kamers. Wij in onze 'eigen' kamer, nummer 27, boven. Ada en Lydia elk een persoonskamer beneden. We pakten toch de koffers uit met al die geweldige spulletjes voor de kinderen en de vrouwen. Daarna: slapen. Onze reis is goed verlopen. We reden om half vier weg uit Gouda en waren rond half zes bij Quick parking, waar onze auto deze tien dagen staat. Met een busje werden samen met andere reizigers naar vliegveld Zaventum gebracht. Op en in de hal zagen we - behalve veel reizigers - veel bewapende soldaten, die goed op ons letten, zullen we maar zeggen. Een half uurtje na onze aankomst ontmoetten we Paul (broer van Toine), Lidy en Ada, allen uit Breda. Ons volle vliegtuig vertrok iets te laat zo rond 21.45 uur. Prima vlucht, beetje lezen en wat slapen. We landden rond 02.45 uur Op Tel Aviv. Het is hier een uur later. Redelijk snel door de douane. Alle bagage was gelukkig meegekomen. In de hal zagen we kort daarna een man lopen met een blaadje waarop stond 'Sjaak en Janny'. Onze chauffeur die ons in een uurtje naar Bethlehem bracht.

Maandag - acclimatiseren

Om half tien ontbijt. We ontmoetten drie - voor ons - nieuwe zusters. Kennelijk heeft er ook een groep ontbeten, die alweer weg is. In de kelder met zijn viertjes een prima ontbijtje. We hebben een vrije dag (ingebouwd) vanwege de korte nacht. Om 11 uur ontmoetten we Paul en Toine. We liepen de weg die we zo kennen en het is net of we er gisteren liepen. Veel Palestijnse oudere vrouwen die druiven te koop aanbieden. Ze zitten in hun traditionele kleding nog net niet op de grond. Heel prettig om Toine weer te zien. Er was een afspraak in het pand van het AEI, het voormalige jeugdhuis. Onze reisgenoten hebben met het AEI de afspraak gemaakt om zich in te zetten voor een creatieve activiteiten en om mee te denken over cultureel ondernemerschap, gericht op toerisme. We waren aanwezig bij deze eerste verkenning met Toine, Mr. Elias en Mr. Fuad. De situatie bij het AEI is vrij zorgelijk vanwege teruglopende inkomsten. Dit speelt bij veel meer NGO's. Het is hier heel moeilijk zelf geld te genereren. Bij het AEI worden de salarissen van de jongere werknemers niet meer uitbetaald. Zij moeten betaald worden uit projecten, die geld opbrengen. En die zijn er niet structureel. Toine vertelde dat werkloosheid een groter probleem aan het worden is. Het is dus een grote uitdaging om in deze omstandigheden te bedenken wat je kunt doen om inkomen te krijgen.

Na dit overleg maakten we een wandeling door het Aida kamp en langs de muur. Bekende plekken. Maar eerst aten we met z'n zessen een heerlijk broodje falafel. Alsof je nooit bent weggeweest. Het is hier trouwens vrij warm. Zeker 30 graden. Dat is wel even wennen. We kwamen tenslotte uit een regenachtig en kil Nederland. De plekken waar we langs gingen maken altijd diepe indruk. Het Aida kamp bestaat sinds 1948 en er wonen ongeveer 5000 mensen onder moeilijke omstandigheden. Smalle straten, kleine opeengepakte haveloze huizen, veel graffiti. We mochten ergens een dak op om een overzicht te krijgen over het gebied. Toine krijgt dat soort dingen voor elkaar. We zagen de muur, de in beslag genomen grond. Volgens een oude wet uit het Ottomaanse rijk, mag land geconfisqueerd worden als de eigenaar er langer dan drie jaar niet op komt. Veel Palestijnen wordt het onmogelijk gemaakt om naar hun land te gaan. Na verloop van tijd vervalt het dan aan Israël. We zagen ook de settlements, oa Gilo. De grootste, die nog steeds uitbreidt. Je weet het en toch is het altijd confronterend. We liepen naar de enige plek waar de Palestijnen Rachels' Tomb kunnen zien, tenminste een heel klein stukje. Door de muur is deze plek onbereikbaar. Aan de andere kant van de poort hoorden we de Israëlische toeristen en toeristen uit andere landen Best wel bizar dat hier

alleen maar een muur en een gigantische metalen deur tussen zit. We zagen ook de muurposters, mogelijk gemaakt door een project van Wilde Ganzen. Allemaal hebben ze een sleutelgat met daarin een tekst een tekening. Indrukwekkend tussen al deze haveloosheid. We liepen nog een stuk langs de muur en zagen de posters die we goed kennen.

En tenslotte belandden we in het Banksy hotel. Een heel bijzonder hotel opgezet door de niet te traceren Banksy met uitzicht op de muur. Het hotel is een oase van sjeke rust met een

bijzondere inrichting en hele bijzondere schilderijen aan de muur. En hier laten we ons een bijzonder drankje goed smaken. Het feit dat dit hotel hier staat, is een politiek statement: The Walled Off hotel (met een knipoog naar the Waldorf Hotel). Israel houdt hier niet zo van. Het was een verrassing voor iedereen dat het werd geopend. A la Banksy, die overal onverwachts opduikt. Hierna zijn wij teruggelopen naar ons guesthouse en hebben wat slaapttekort ingehaald. De anderen gingen naar het Sumud House voor een vervolgbespreking. We zagen hen kort voor het diner weer terug. En dat smaakte prima. We aten met drie priesters en de drie zusters uit India. Zij zaten gezellig bij ons aan tafel en hadden heerlijk gekookt. Na het eten hebben we nog even in onze grote gemeenschappelijke ruimte gezeten maar taidden weer vroeg af.

Dinsdag - YMCA

Ontbijt om half acht in de refter. Er was verder niemand. Rond acht uur hoorde ik een auto. Die bleek voor ons te zijn. Een half uur eerder dan afgesproken. Gauw onze spullen gepakt en toen op naar het YMCA centrum in Beit Sahour. Mooi groot gebouw met een prima trainingsruimte waar mensen bezig waren alles in orde te maken. Sjaak was mee als technisch assistent. Want de stress of alle apparatuur werkt, is een beetje veel voor mij. We hebben Nader Abu Amsha, de manager van YMCA ontmoet en een heerlijk kopje Arabic koffie gedronken. Er werken hier vooral Christelijke Palestijnen. In the field zijn het vooral moslim social workers. Ze zijn vanmorgen op weg gegaan naar Beit Sahour voor de training. Sommigen moesten meer dan twee uur reizen. Niet gek dat we pas om 10.15 uur kunnen beginnen. Er waren 15 deelnemers, waaronder vijf mannen en ik had als tolk Lina. Twee social workers kende ik van eerdere trainingen, Nisreen en Faddah uit Hebron. Zij waren erbij in 2015 en 2016. Heel vertrouwd eigenlijk om vooral Faddah weer te zien. De samenwerking met Lina pakte prima uit. De social workers werken met kinderen en volwassenen die in Israëlische gevangissen hebben gezeten, met hun partners en werken met ouders waarvan een kind in de gevangenis zit of is gedood door Israëlische soldaten. Ze begeleiden in groepen en individueel. Heel veel volwassenen en kinderen hebben trauma's en dat beïnvloedt hun leven van alledag continue. Na het welkom door the head of the counselors en haar vertrek weer, de start. Positive parenting is opgebouwd aan de hand van de thema's Support, Encouragement, Guidance. Het is een programma voor drie dagen. Nu hadden we een dag ter beschikking. De apparatuur deed het in ieder geval dankzij de nodige inspanningen van Sjaak en de IT mijnheer. Na de introductie vroeg ik alle deelnemers op een vel papier de drie huizen in te vullen (het huis van de zorgen, van de goede dingen en van de dromen) vervolgens dat kort in drietallen met elkaar te bespreken met een plenaire terugkoppeling. Heel

serieus ging men aan het werk en men wilde meer tijd om het groepjes te bediscussiëren dan ik gedacht had. Deze oefening is enerzijds zinvol voor de deelnemers zelf maar ook te gebruiken in gesprek met ouders of kinderen. De zorgen die de groepjes plenair noemden: bad friends, unsafe / occupation, illness, children don't trust parents, poverty, violence, technology and social media, worrying about the future, attaching the children. Enerzijds lijkt het op zorgen die volwassenen hebben bij ons, maar ze zijn ook heel specifiek voor de situatie hier. De goede dingen: good learning, family, good health, love and support, feeling safe in the home, getting the good information (social media), playing. Dreams: freedom, end of the occupation, free health services, good health care, safety, independency, successful,

learning opportunities, get their rights, end of child labour, playground, good social and economic situation. Veel van de dreams liggen buiten de eigen invloedssfeer. Best moeilijk om ze dan toch te hebben en klein te denken. Like: you don't have to see the whole staircase just take the first step. Het is een helpende manier om perspectief te blijven zien. In het kader van 'support' deden we een spel waarbij deelnemers uit 26 kaarten er vijf moesten kiezen die heel belangrijk zijn voor een goede ontwikkeling van het kind en twee, die minder van belang zijn. Ik maakte drie groepen en los ging het. De opdracht riep veel discussie op. Uiteindelijk koos elk groepje vijf en twee kaarten. We begonnen met de twee kaarten. Een eigen kamer niet perse nodig, mooie kleren ook niet, broers en zussen niet perse. Daarna heb ik laten zien op de ppt wat - op basis van de rechten van het kind - aangegeven wordt en hebben we gekeken of de keuze voor de vijf kaarten overeen kwam. Ik heb alle punten toegelicht en we hebben ze bediscussieerd. Bv adequate lichamelijke verzorging bij de leeftijd passend (daar heb je kennis voor nodig), tenminste 1 affective/surportive adult enz. Grotendeels klopte het met de keuze van de groepjes. Het gaat vooral om discussie en bewustwording. Het is een goed discussie middel met ouders en wie weet met kinderen. Ik heb het filmpje laten zien van de Japanese Father, die uiteindelijk zijn baby'tje stil krijgt door het op te pakken. Mooi (reclame) filmpje met een goede boodschap. Daarna besproken wat ouders nodig hebben bij de taak van opvoeden en dat is kennis over ontwikkeling van kinderen en over zorgen en problemen durven en kunnen praten, soms in groepen. Daarna hebben we uitgewerkt wat support betekent in de omgang met het kind oa luisteren en daar hebben we een oefening in tweetallen mee gedaan, nl niet luisteren en hoe ervaar je dat. En in tweetallen is een gesprekje gevoerd in stoelen met de ruggen naar elkaar toe. Dat bemoeilijkt de communicatie. Elkaar zien is de meest rijke vorm want dan kun je ook de non verbale taal waarnemen. "Maar soms praat je toch ook gemakkelijker over problemen wanneer je iemand niet ziet," zei een van de deelnemers en dat is ook waar. Het was inmiddels 13.00 uur. Tijd voor de lunch. We namen er drie kwartier voor. De training zou eindigen om 15.30 uur in verband met de lange terugreis van de deelnemers. En ik wilde nog veel doen! Na de lunch het filmpje 'Still faces' laten zien. Dat gaat over het belang van responsiviteit (voor wellbeing and braindevelopment) , een probleem bij getraumatiseerde of depressieve ouders. Heel belangrijk dat een andere volwassene deze rol op zich neemt. Daarna aandacht besteed aan een paar onderdelen uit Encouragement en Guidance, zoals het warm koud spel, dat heel hilarisch verliep. En tenslotte in het kader van Guidance de acht kaarten met reactiemogelijkheden op een bepaalde tekening (gedrag van kinderen). Goed om te zien dat er veel verschillende reacties waren. Van niet reageren tot een klap. We konden er kort over discussiëren. Toen was de tijd op. Een korte evaluatie

waarin deelnemers aangaven: useful for work and daily life, exciting and a nice way of explaining, subject is familiar – new ways to discuss it, the material is interesting, refresh and so on. So the social workers were enthusiastic. Heel fijn voor mij. Want het was natuurlijk wel een spannend experiment alleen de training geven, een onbekende tolk, een nieuwe plek. Er was het nodige materiaal gekopieerd en dat namen ze mee. Voor iedereen had ik een verzorgingsproductje en iets voor een kind. Allemaal meegekregen uit Nederland. Er was applaus voor Lina, voor mij en voor elkaar. Ik heb bedankt voor deze dag en nog een keer mijn respect betuigt voor hun standfastness in hun moeilijke werksituaties. Toen was deze training afgelopen. We hebben alles weer ingepakt, hebben nog een tijdje met Nader gesproken en afgesproken dat er donderdag een workshop is voor de (christelijke) staf. Het is dan een moslimfeestdag. Nader, de manager, had een taxi geregeld en zo waren we rond 17.00 uur weer thuis. Sjaak is erop uitgegaan om iets lekkers te halen. Tot half acht was best nog een eindje. Ik ben begonnen met het verslag. Na een tijdje kwam Burghard, de nieuwe manager van het guesthouse. Hij is de director van Lifegate. Met hem een heel tijdje zitten praten over zijn opvattingen en werk in Beit Jala. Lifegate is een rehabilitatie programma voor gehandicapte kinderen en jong volwassenen. Enthousiast, gedreven, loyaal aan beide kanten van het conflict. Hij woont al 30 jaar hier samen met zijn gezin. De exploitatie van dit guesthouse moet voor inkomsten zorgen voor Lifegate. Hij heeft ons uitgenodigd om een kijkje te komen nemen. Doen we.

Hierna kwamen ook Ada en Lidy weer thuis en aten we om half acht bij de zusters en fathers. Daarna hebben we alles op een rijtje gezet voor de komende dagen. Morgen gaan wij naar Domari.

Woensdag – Domari

Wij zaten om kwart voor zeven aan het ontbijt! Vroeg dus. Alles stond klaar voor ons tweetjes. Voor half acht liepen we met al onze spulletjes naar de bus die via Beit Jala naar Jeruzalem gaat. Vandaar zouden we de lightrail nemen naar Domari. We hadden nog niet eerder zo deze reis gemaakt. De bus wilde vertrekken maar stopte toch toen wij wilde gebaren maakten van: 'We willen mee.' Beit Jala ligt hoog. Grote bus door smalle straatjes. Bij het checkpoint militairen in de bus. Een paar mensen – waaronder een oudere vrouw - moesten eruit. Naar en beklemmend, waarschijnlijk niet de goede papieren.

De bus legde de route naar de Damascus Poort in Jeruzalem in een rap tempo af. De halte van de lightrail lag er naast zo ongeveer. Met wat hulp kaartjes gekocht, wachten hoefde niet want de lightrail kwam er al aan. Die reis verliep prima en zo stonden we om half 9 voor het hek van Domari. Dat hek ging open evenals de voordeur en daar verscheen Amoun, de manager. Goed om haar weer te zien. Ze was al vanaf 7 uur bezig met het voorbereiden van de lunch. De training was in de grotere ruimte (dan vorig jaar). We kregen koffie en ze vertelde dat er vier social workers zouden komen en een paar moeders die zij in staat achtte de training te kunnen volgen. Start training: 10 uur. Tijd genoeg dus om een beetje te acclimatiseren, de ruimte in te richten en de laatste hand aan de ppt te leggen en af en toe een kletspraatje te maken met Amoun. Een oudere vrouw, die we kenden van vorig jaar, kwam. Ze heeft een belast verleden met veel geweld, heeft nauwelijks contact met haar kinderen, een beetje vreemd en lief. Domari is haar thuisplek. Ze doet haar ding dwars door alles heen, bv onder de training kaartjes uitdelen of glazen weghalen. Storend en hilarisch. Overigens hier geen beamer. Dus zullen we met de laptop werken. Zo rond tien uur kwam de eerste moeder, die ik nog kende van vorig jaar. Daarna kwamen de social workers en een jonge moeder met een klein baby'tje (3 maanden). Amoun ontfermde zich hierover. Trees (Nederlandse en mijn tolk) kwam ook. Ze had een nare reis achter de rug. Drie uur op de vloer van een bus gezeten omringd door soldaten met geweren. Ze moest echt even bij komen.

Gestart met voorstellen en uitleg over de training. Eigenlijk drie dagen nodig maar nu een ochtend. We gaan voor kwaliteit. Gestart met wat kinderen van ouders nodig hebben: Roots and Wings.

Eigenlijk ook vergelijkbaar met de olijfbom die hier zo'n belangrijke rol speelt. Daarna de huizen van de zorgen, het goede huis en het huis van de dromen met elkaar besproken. Veel dingen die genoemd werden, waren gisteren ook genoemd. Hier gaven de vrouwen ook aan dat jongens van 14 jaar opgepakt worden door soldaten omdat de nog geen ID bezitten en er ouder uitzien als 14 jaar. Ze verdwijnen dan in de gevangenis. Grote bron van zorg. Toen kwam een social worker met het probleem van sexual abuse. Hier hebben we langer bij stilgestaan en ook bij kinderen die onveilig en met geweld opgroeien. Het kernprobleem van mishandeling is, dat deze kinderen niet leren zichzelf en anderen te vertrouwen.

Hulp vragen is dus alleen al daarom heel moeilijk. Slaan is

een groot probleem hier. Als positief werd genoemd de family support en de (energieke) moeder met tien kinderen noemde de aandacht die ze aan haar (klein)kinderen geeft. De dromen zijn natuurlijk einde van de bezetting en hopen dat je kind goede scholing krijgt en later een goede baan krijgt. Belangrijk is je eigen mindset. De bezetting kun je niet veranderen, wel hoe je er tegenover staat en mee omgaat.

We hebben daarna vooral het gedeelte support besproken. Het kaartenspel met de belangrijkste opvoedingscondities voor een goede ontwikkeling gedaan. Daar was iedereen heel intensief en met veel discussie mee bezig. Leuk om te zien. Ook goed om zo iets met ouders te doen want je zult zien dat zij andere dingen belangrijk vinden en soms denk je dat je het over hetzelfde praat maar dat is niet het geval. Hierna besproken hoe ouders kinderen emotionele support kunnen bieden. De moeder met de kleine baby gaf aan dat ze veel kinderen heeft en 'spend time with your child' niet kan. Ik heb haar genogram op het bord gezet. Ze is 30 jaar en haar oudste kind is 14 jaar. Op jonge leeftijd moeder geworden. We liepen alle vijf kinderen langs en het bleek dat ze elke dag aandacht besteedt aan elk kind. Klasse. Complimenten dus. Ik hoop dat ze zich wat zekerder voelt. We eindigden met de twee filmpjes. Met elkaar keken we terug op een goede ochtend, er was veel aan de orde gekomen. Herkenbaar en nieuw. Hele prettige samenwerking met Trees. De lunch rukte op. Het was toen ongeveer half een. Die smaakte prima. Intussen kwam de manager van de social workers en maakten we afspraken voor komende dinsdag. Deze social workers komen dan met andere collega's en mogelijk de moeders. Afsproken met een van de social workers om samen te starten met een samenvatting van vandaag.

Hierna werd ons duidelijk gemaakt op tijd te vertrekken vanwege de kans dat de lightrail zou stoppen in verband met het moslimfeest van morgen: nieuwjaar. Dat bleek mee te vallen. De bus deed er deze keer een stuk langer over. Het was gewoon veel drukker. Om half vier waren we op onze kamer. Niemand was er. We gingen voor de eerste keer Bethlehem in. Eerst langs de Women Cooperation waar we onze eerste inkopen deden. Ze herkenden ons van vorig jaar. In de geboortekerk geweest waar ze nog steeds aan het restaureren zijn. Weinig te zien. We kwamen terecht in de winkel waar we altijd komen: St. Johns' Souvenir. Neef Mike was er en stelde zijn moeder voor. Ik miste zijn tante. Aangeslagen vertelde hij dat ze overleden is. Shocking. Ik zie haar zo zitten achter de toonbank. Een hele aardige vrouw. Hij vertelde dat ze veel lichamelijke klachten had. Dat gun je iemand niet, maar je mist de persoon wel. Hij ging thee voor ons zetten. Daarna vertelde hij dat zijn moeder niet meer

alleen thuis kan zijn. Daarom is ze hier. Hij zorgt voor haar. Tsjonge wat een heftig verhaal. We kochten hier een sjaal (op verzoek). Daarna heel hartelijk afscheid genomen. We waren net terug in het guesthouse toen Ada, Lidy, Toine en Paul kwamen. Gezellig buiten thee gedronken, ervaringen van deze dag uitgewisseld en afspraken gemaakt voor de komende dagen. Zondag (vrije dag) gaan wij vieren bijvoorbeeld naar het Herodyon en Hebron. Morgen naar de Olive Wood Factory met Mr. Elias. Burghard kwam langs met veel spullen voor het guesthouse. Morgen 60 gasten. Het leek een beetje erg snel te gaan voor Burghard, die zijn organisatie nog niet heeft staan hier wat betreft personeel. Hij is echter ook een blijmoedig mens die veel vertrouwen heeft in mensen en hun goodwill. Maar het is wel gedaan met de rust. Tegen 19.00 uur via WhatsApp (van Jean) mijn moeder gebeld. Heel prettig om even te praten met elkaar. Om half acht prima gegeten en daarna een after sit in de onze grote ruimte.

Donderdag – Staff meeting YMCA Beit Sahour

Iets rustiger start dan gisteren. Ontbijt om acht uur. Daarna gewacht op de taxi, die iets te laat was maar natuurlijk wel kwam. We waren er precies op tijd en werden verwelkomd door manager Nader. Daardoor gingen we pas om tien over tien naar boven waar alle stafmedewerkers (werkzaam in dit gebouw) al op ons zaten te wachten. Hmmm. We hadden een uur. Maar gelukkig ging dat uur om 10.15 uur in. Na een korte introductie door Nader en mij, begonnen we met het kaartspel: pak om de beurt twee kaarten, een die een negatief gevoel oproept en een die een positief gevoel oproept. Licht de keuze kort toe en leg de kaarten terug. Ik begon zelf als eerste. Iedereen deed mee. Een van de vrouwen die als een na laatste was, pakte twee kaarten en was erg nerveus. Ze stond te trillen. Ze lichtte als eerste toe de afbeelding van de telefoon en vertelde dat ze ooit haar man niet kon

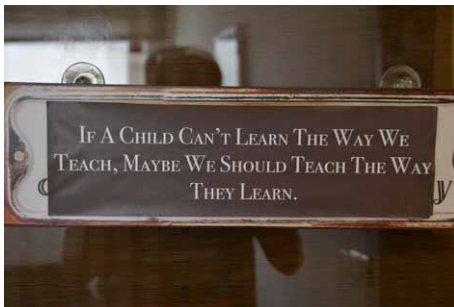
bereiken. Hij bleek plotseling te zijn overleden. Dit had ze nog nooit aan haar collega's verteld. Veel emoties. Ik heb haar daarna in de gaten gehouden, want ik was bezorgd over haar. Ik heb haar een compliment gegeven voor haar moedige keuze. We hebben een aantal aspecten van positief opvoeden besproken en bediscussieerd. Hier om de tafel zitten geen social workers maar medewerkers in de ondersteunende dienst, overigens wel bijna allemaal ook ouders. Tegen half 12 moesten we het afronden. We werden

uitgenodigd voor de brunch maar wilden liever terug vanwege de afspraak met de anderen. Achteraf nog gesproken met een van de deelnemers die als alleenstaande moeder grote problemen had met haar 12 jarige zoon. Ze vroeg wat ze moest doen. Het is natuurlijk niet in een paar minuten opgelost maar toch 10 minuutjes van gedachten gewisseld. Toen we weggingen extra afscheid genomen van de vrouw, waarover eerder verteld. Ze was een stuk rustiger, ze kwam terug op die dramatische gebeurtenis van 12 jaar geleden en vertelde wat de impact was tot op vandaag op haar en de drie kinderen, twintigers inmiddels. Ze gaf ook aan dat de kinderen een hele moeilijke tijd achter zich hadden omdat bij haar borstkanker was geconstateerd. "But I'm strong and my children too." Een kort verteld emotioneel verhaal terwijl de taxi stond te wachten. Heel hartelijk afscheid genomen. De taxi bracht ons met de nodige omwegen naar het plein bij de kerk. Daar kwamen Ada en Lidy ook naar toe en samen aten we bij de Syriër een lekker broodje falafel met dat heerlijke sapje Lemon. We kregen koffie van het 'huis' misschien ook omdat ze onze tafel weer nodig hadden. Daarna een kleine rondgang langs de souvenirshop van John en Mike. Wij zijn toen teruggegaan naar ons guesthouse. Om kwart voor vier hebben we ons alle vijf gemeld bij Mr. Elias om samen met hem naar de Olive Wood Factory in Beit Sahour te gaan. We komen daar elk jaar. Toen we binnenkwamen meteen arabic coffee, koekje erbij. Heel welkom voel je je dan. Ze hebben heel veel mooie spulletjes. We deden alle vijf we succesvol inkopen. Terug met de taxi naar het guesthouse. Precies op tijd om de

aankomst te aanschouwen van ongeveer 60 Oost Europeanen. Die vulden de ruimte. Wij vijven zaten het met een kopje thee aan te kijken. Burghard – ondanks het feit dat dit de eerste grote groep was – kweet zich prima van zijn taak als gastheer. Ze gingen allemaal naar hun kamer. Paul vertrok weer naar huis en wij maakten ons klaar voor het diner. Dat werd een enorme puinhoop vanwege het graaigedrag van veel mensen uit deze groep. Toen wij er op tijd kwamen, was er het meeste eten op. Echt heel apart en ergernisvol. We kregen uiteindelijk soep en onze hoofdmaaltijd. Iedereen liet ook alle borden staan ipv het even weg te brengen en sommigen deden erg lelijk tegen de zusters, die deze situatie niet konden handelen. Enfin uiteindelijk bleven we over en konden rustig af eten. Daarna zijn we naar het festival in Star Street gegaan. Wat voor festival het was, wisten wij niet maar het was erg gezellig met veel verkoopstandjes. Wij waren tegen 22.00 uur weer thuis en daar was het erg rustig. De jonge nachtwaker vertelde dat iedereen vroeg was gaan slapen. Na deze lange dag, gingen wij ook vroeg naar bed.

Vrijdag – Lifegate en The Holy Child Program

Een soort vrije dag, die startte met een bezoek aan Lifegate. Na het ontbijt, dat grotendeels op was maar voor ons werd aangevuld, nam Burghard Sjaak en mij mee daarna toe. Lifegate was niet zo ver bij ons guesthouse vandaan. Een Duitse vrijwilligster leidde ons rond. Ze heeft zich voor een jaar verbonden aan Lifegate. Het was indrukwekkend. Een groot gebouw, neergezet als een karavanseraai met voldoende plek voor 150 (vaak rolstoel gebonden) gehandicapte kinderen wat betreft school, leerwerkruimtes (zoals keramiek, borduurwerk, naaiatelier, weverij, metaalbewerking, houtbewerking), speelleerplekken voor de jongste kinderen. In het gebouw een wasserij (voor

inkomsten), een restaurant voor eigen voorziening en om lunches te verzorgen voor bezoekers, een Duits café. Ook een werkruimte voor een tandarts, verpleegkundige, fysio, een ruimte voor het aangepast samenstellen van rolstoelen (uit oude rolstoelen). Kortom: geweldig. Dit is het product van tien jaar bouwen en het is nog niet af. Lifegate is afhankelijk van fondsen en die komen vooral uit Duitsland. Burghard is een goede netwerker en staan open voor elk advies voor zowel dit centrum als het guesthouse en dat

maakt hem een heel prettig (en zeer druk mens) mens. Veel handicaps van de kinderen hebben te maken met 'inteelt'. Hier wordt nog veel in de familie getrouwd. Ook voorlichting daarover is ook een taak van Lifegate. Van de nieuwe kleine kinderen, blijven in het begin de moeders in het gebouw voor het geval het kind echt niet zonder de moeder kan.

Ze zaten gezellig samen te kletsen. Er was een winkel met eigengemaakte producten en daar kochten we natuurlijk iets. Toen was het tijd om te gaan. Er werd een taxi geregeld voor The Holy Child Program in Beit Sahour en na een gezellige rit waren we daar rond tien voor elf. Super om Iskander, zijn vrouw Vivianne en Suzy weer terug te zien. We hadden heel veel spulletjes voor hen bij ons, twee tassen vol en konden een donatie van € 250,00 achterlaten. We werden honderd keer bedankt en dan bedanken we hen weer want zij dragen heel concreet bij aan een betere wereld. Overigens is er een samenwerking tussen Lifegate en The Holy Child. Suzy vertelde dat moeders van Lifegate de oudertraining hier volgen. Super. Iskander leidde ons rond. Alle docenten waren bekenden voor ons en veel leerlingen ook. Hier en daar een nieuwe leerling. Heel fijn om Eleonora (onze gastmoeder van destijds) weer te zien. Morgen bezoeken we

achterlaten. We werden honderd keer bedankt en dan bedanken we hen weer want zij dragen heel concreet bij aan een betere wereld. Overigens is er een samenwerking tussen Lifegate en The Holy Child. Suzy vertelde dat moeders van Lifegate de oudertraining hier volgen. Super. Iskander leidde ons rond. Alle docenten waren bekenden voor ons en veel leerlingen ook. Hier en daar een nieuwe leerling. Heel fijn om Eleonora (onze gastmoeder van destijds) weer te zien. Morgen bezoeken we

haar thuis. The Holy Child Program kan nu 35 leerlingen opnemen. Maar heeft nog steeds een

wachttijdst en is afhankelijk van fondsen. Gesponsord door een drietal organisaties was het mogelijk een playground buiten in te richten. Multifunctioneel, zag er prima uit. Mr. Joseph voorzag ons van heerlijke koffie. Kortom een heel prima bezoek. Iskander was zo vriendelijk ons terug te brengen naar het plein bij de Geboortekerk. We zijn eerst nog bij Mr. Elias langs gegaan omdat iemand uit Nederland nog een groot aantal kleine producten wil (als kerstpresentje) uit de Olive Wood fabriek. Dat werd

bevestigd na ons bezoek en hij had al beloofd ze voor ons te halen. Daarna bij de Syriër een lekker broodje falafel gegeten en een heerlijk sapje gedronken en teruggelopen naar het guesthouse. Een vrije middag. Burghard vertelde ons dat de Oost Europeanen heel ontevreden waren over het eten en de accommodatie. Nou ja zeg. Ze eten vanavond niet hier (gelukkig) en vertrekken een dag eerder. Hij benadrukte vooral hiervan te leren. Knap.

Zaterdag – AEI vrouwengroep

We wandelden van ons guesthouse naar het Sumud House, best weer zwaar bepakt met laptop en trainingsmap en materiaal. We waren er kort voor 09.00 uur en ontmoetten Rania (manager) voor het eerst deze week. Er druppelden al vrouwen binnen. Vroeg. Rania vertelde dat ze tegen de vrouwen 09.15 uur had gezegd in de verwachting dat we dan om 09.30 uur konden beginnen. Problemen met de apparatuur, machete niet. Alles op de stick gezet en vervolgens op de laptop van Rania. Toen werkte het wel. Zo rond half tien waren we met 15 vrouwen. Een aantal vrouwen kende ik van de trainingen in 2015 en 2016 of van eerdere keren. Leuk om hen weer te zien. Na het welkom, de introductie van mijzelf en de uitleg van het programma (driedaagse training over positief opvoeden en nu een dagdeel), ben ik begonnen met het laten zien van het filmpje

'the Japanese father'. Maakt altijd indruk en meteen is de boodschap duidelijk: technology never replace love. Rania tolkte, prima samenwerking. Daarna heb we de vijf punten besproken die van belang zijn voor de braindevelopment and wellbeing (praat met je kind, lees voor, zing, geef de juiste voeding, zorg voor een stabiele en veilige omgeving). De plaatjes met de boom en de verzorging ervan laten zien als parallel proces met opvoeden. Dat wat je verzorgt – aandacht geeft – zal groeien bv aandacht voor positief gedrag / aandacht voor negatief gedrag. Ik heb het filmpje van 'still faces' laten zien om nog eens het belang te onderstrepen van responsiviteit. Als dat er niet is bv bij ouders met een depressie of met een trauma is het heel belangrijk dat een andere volwassene deze rol op zich neemt. Het riep veel reacties op. Ter afwisseling besloot ik het spel met de 26 kaarten te doen in drie groepjes van 5. De vijf kaarten die heel belangrijk zijn voor de ontwikkeling en twee kaarten die minder belangrijk zijn. Serieuze discussies waren er. Ik heb gevraagd welke 2 kaarten niet zo belangrijk zijn: mooie kleren, eigen slaapkamer, maar ook clear rules and boundaries (en die zijn wel heel belangrijk!). Daarna toegelicht wat – uitgaande van de rechten van het kind – wordt aangegeven en er steeds weer over in gesprek gegaan. Hierna was de concentratie wel een beetje op en lastten we een korte pauze in. We hadden toen nog een uur. Stilgestaan bij de emotionele support en toen doorgeschakeld naar Guidance en het spel gedaan met de acht reactiemogelijkheden op een situatie (tekening ppt). Dat leverde een diversiteit aan reacties op en veel discussie. Het gaat natuurlijk vooral

om je achterliggende gedachten die richtinggevend zijn voor je gedrag. Door met elkaar in discussie

te gaan, toets je je gedachten en ideeën en kun je ook bedenken wat je met jouw reactie het kind leert. We konden dit twee keer doen en toen was het 12 uur. Korte evaluatie: belangrijke informatie, handvatten om met nervositeit om te gaan, bewust zijn van het belang van goede communicatie, ik ga bepaalde dingen implementeren in mijn huis, refresh, een workshop is te weinig, we hebben meer trainingen nodig. Ik heb de vrouwen bedankt voor de leuke en constructieve samenwerking. Hierna was er een hele simpele lunch op verzoek van de vrouwen. Ik heb met een

grootmoeder (die de kinderen opvoedt) nog zitten napraten over het zorgelijke gedrag (niet praten) van haar kleinzoon. De tijd is dan tekort voor goede oplossingen. In ieder geval vond ik wel dat zij, haar man en haar dochter heel erg hun best doen voor deze jongen, die waarschijnlijk ernstig getraumatiseerd is door zijn gewelddadige vader, die gelukkig nu weg is. Ze ging toch wel tevreden weg omdat ze zich realiseerde dat ze alles deden wat in hun vermogen lag.

Tegen een uur vertrokken wij naar het guesthouse. Via de Manger road waar de groenteboer verse dadels had. We hebben twee kilo ingeslagen. We waren rond twee uur terug van deze wandeling. Tijdje gezeten en aan het verslag gewerkt. Om half 4 zijn we met twee volle tassen op weg gegaan naar Eleonore, ons voormalige gastgezin. Daar stonden het hek (op een kier) en de deur zowaar open. Binnen was oma (gelukkig ze is er nog), Eleonore en haar schoondochter Abir met baby die op de bovenste verdieping woont met Elias. Later kwam Nathalie, die beneden woont met haar drie dochters. De zonen kwamen ons gedrag zeggen. Oma ging weer weg omdat haar broer uit Amerika op bezoek zou komen. Ghadeer kwam met haar baby en Rowan kwam met haar twee dochters. George heeft ons ook gegroet toen hij thuiskwam maar bleef op zijn kamer. Te druk en dat was het ook met zoveel kleine meisjes. De cadeautjes vielen in goede aarde. Ik vind het altijd heel gaaf om leuke dingen (blauw Nederlands aardewerk) voor Eleonore te kopen en iets voor oma. Bovendien hadden we spulletjes voor haar leerlingen van The Holy Child Program. We kregen allerlei lekkernijen en tenslotte heerlijke arabic coffee. Met Rowan heb ik nog gepraat over haar zorgen over haar dochter Lianne, die geen huiswerk wil maken. Hier krijgen de kinderen huiswerk vanaf hun zesde jaar en dat is heel vaak een groot probleem voor de ouders. Kinderen willen spelen, heel belangrijk voor hun ontwikkeling. En dit meisje had bedacht dat school, school is en ze wil gewoon geen huiswerk maken maar spelen. Geef haar eens ongelijk. Maar wel een probleem voor thuis. We maakten een plannetje met korte studiemomenten (5 / 10 minuten) en een sticker. Gelukkig zijn haar 'marks' goed, dus dat stemt gerust.

Tegen half zes namen we hartelijk afscheid en zijn in een half uurtje teruggelopen naar ons guesthouse. Het koelde lekker af om deze tijd. Daar aangekomen kwam Agnesca (een Poolse die we kennen van vorig jaar en die hier ook al een paar dagen is) met een akelig verhaal naar ons toe. Ze had de gate geopend, het was al donker, liep naar het guesthouse toen er opeens een man voor haar stond die haar staande hield en met een soort elektrisch geladen politiestok bedreigde. Adequat (want je bent in levensgevaar) begon ze met haar rugzak te zwaaien en achteruit terug te lopen naar de poort waar ook een poortbewakers familie woont. Aardedonker, niemand te zien. Plotseling ging de poort open (waarschijnlijk door de familie) en ging de man ervan door. Wat een naar verhaal. Weg was op dat moment het gevoel van veiligheid als je door de poort het terrein op loopt. We hebben nu een nachtwaker in huis. Dat is prettig. We zijn hier met zes personen in het guesthouse. Nu maar extra goed de deuren controleren. Hierna gaan eten. Ada en Lidy waren er nog niet. Dus dat maakte ons ook een beetje ongerust. Gelukkig kwamen ze na een kwartiertje met veel verhalen over

hun avonturen. Heel smakelijk gegeten. De kok heeft het weer prima gedaan. Daarna nog een tijdje in de grote ruimte gezeten. Morgen vroeg op voor het Herodyon en voor Hebron.

Zondag – Herodyon en Hebron

Op onze vrije dag ging de wekker om 06.45 uur. Om 07.15 uur zaten we aan het ontbijt en vanaf acht uur zaten we te wachten op de taxi, die niet kwam. Naar de poort gelopen en toen naar Mr. Elias die om de hoek woont. Hij belde meteen de taxichauffeur die dacht dat hij er om half negen moest zijn. Tien over half was hij er en vertrokken we naar het Herodyon, dat niet ver bleek te zijn. Het zijn opgravingen van het paleis, het fort en de plaats van de tombe van Herodus. Kaartjes gekocht en

eerst naar de film over de tijd rond het overlijden van Herodus en de betekenis daarvan voor de diverse groeperingen. Toen geklommen naar de Indrukwekkende opgravingen van het paleis en het fort, boven op de heuvel gelegen met een heel fraai uitzicht over het landschap. Men was bezig met de restauratie en wij konden gewoon rondlopen. Er was een heel groot ondergronds

gangenstelsel met drie grote waterbekkens. En daar waren ook van mannen aan het werk. Weer boven de grond gekomen, mochten we een kijkje nemen in een ontvangstruimte waar nog muurschilderingen te zien waren. De plek waar de tombe was, is pas in 2007 ontdekt en deze moet nog helemaal gerestaureerd worden. Kortom: een heel interessant bezoek. Wij waren de enige bezoekers. Ook bijzonder.

De chauffeur had gewacht en bracht ons naar de Ibrahim Moske in Hebron. Tocht door een mooi landschap met op sommige plekken veel soldaten. Veel druivenverkoop langs de kant van de weg. We besloten eerst naar de synagoge te gaan die tegen de moskee aan ligt. Hier zijn twee tombes van de aartsvaders. Daar werd gebeden door de orthodoxe joden. Er zat een vrouwelijke soldaat om alles in de gaten te houden. Hierna naar de moskee. Ons werd duidelijk gemaakt dat we op moesten schieten. We kregen vijf minuten omdat het gebed zou beginnen. Daar hebben we vlug rondgekeken. In deze moskee drie tombes van de aartsvaders en een van hun vrouwen. Maar kort tijd dus.

In de souk toch de nodige winkels dicht. Eerst een heel lekker koud sapje gedronken. Een ketting gekocht bij dezelfde mijnheer als twee jaar geleden. Overal in de souk word je aangesproken in de hoop de shop in de gaan. Dat deden we niet. Er was ook veel te zien, kleine gangen, rommel op de netten. Heel blij was ik om 'mijn mevrouw van het borduurwerk' weer te zien. Ze zat er gewoon en

ging meteen thee zetten. Ik had foto's voor haar meegenomen van vorig jaar. Daar stond ze op met haar kleindochter, die tot haar verdriet was verhuisd. De kussenhoezen die ik wilde kopen, had ze op dit moment niet. Ze verwees me naar een niet zo sympathieke verkoper verderop in de souk. Daar had ik ze ook zien liggen. Heel sportief van haar. Ik heb een etui bij haar gekocht. Thee smaakte heerlijk. Later met veel pingelen drie kussens gekocht. De souk was opgebroken en zij stuurde een jongen mee om ons uit de souk te loodsen. En zo kwamen we

terecht in de oude straat van Hebron. Daar was het rustig bij de vele kledingstalletjes. Het was inmiddels twee uur. We hebben eerst een broodje gegeten en zijn toen naar de straat gegaan waar nog een paar Palestijnen wonen. Je moet dan eerst door een checkpoint. Een verlaten straat met veel Israëliische vlaggen en een Palestijnse vlag. De straat eindigt na een paar honderd meter bij soldaten, waar Ada en ik een praatje mee maakten. Vlak daarbij was een visitors center. Eerst besloten we niet te gaan en toen toch maar wel. Gewoon om het verhaal eens van de andere kant te horen. Het pakte in onze ogen uit als een grote propaganda voor het tragische lot van de Israëliërs. Eerst een film en daarna een persoonlijke rondleiding door een Joodse mevrouw door de vijf ruimtes. Omdat de geschiedenis haar persoonlijk raakt, werd ze steeds emotioneler. Aan het eind geprobeerd een gesprek aan te gaan over het gegeven dat er zowel slachtoffers als daders zijn aan beide kanten. Nou dat viel helemaal niet goed.

Later nog gezegd dat wij volwassenen ons moeten schamen voor de kinderen dat we zo met elkaar omgaan. Ada gaf nog eens duidelijk aan dat ze erg teleurgesteld was omdat het een grote propaganda was en niet een beeld geschetst werd van de geschiedenis. Zij liepen weg en aan het eind heb ik de vrouw toch een hand gegeven en gezegd dat het belangrijk is dat we met elkaar blijven praten. Het was voor ons alle vier een heftige gebeurtenis waar we echt even van bij moesten komen. Oplossingen zijn nog heel ver weg.

Hierna vonden we met hulp een taxi die ons naar de glasfabriek bracht en bleef wachten. Weerzien met de eigenaar. Echt leuk. Het nodige ingeslagen en na een half uurtje op weg naar Bethlehem. Vanwege alle extra bagage lieten we ons afzetten bij ons guesthouse. We waren weer thuis zo rond half zes. Om kwart voor zeven kwam de zuster melden dat we ons 19.00 uur aten ipv half acht. Dat smaakte oké. We zaten nog even in onze grote ruimte maar taaiden toen af.

Maandag – Hebron

Ik zat tussen heel veel verdriet. In Hebron werd ik uitgenodigd om de 7e groepsbijeenkomst bij te wonen van moeders, wiens kind is doodgeschoten door de Israëliische soldaten. Er waren negen moeders en twee social workers. Acht jongens en een meisje zijn doodgeschoten. Dat laatste komt bijna nooit voor. Je kind verliezen door 'man made disaster'. Er zijn geen woorden voor. Het kind wordt in moslimkringen een martyr, een martelaar en zij is de moeder van een martelaar.

Ik had me voorbereid op een workshop met social workers en had willen praten over getraumatiseerde ouders en kinderen en aandacht willen besteden aan het derde onderdeel van onze training, nl Guidance ofwel regels en grenzen. Iets heel anders dus. We werden ontvangen door de supervisor van de social workers. Hij vertelde dat het opvoeden van vier zoons hem niet meeviel en hij vertelde ook dat hij vijf keer in de gevangenis heeft gezeten. Waarom? Hij weet het zelf niet. Hij gaf verder aan de begeleiding en ondersteuning van de social workers heel belangrijk te vinden, juist omdat zij zwaar werk hebben. Ze werken met getraumatiseerde volwassenen en kinderen. Hij benadrukte dat hij het belangrijk vindt dat

de social workers van hier komen en de problemen van binnenuit kennen. Na dit gesprekje en het kopje arabic coffee, ging ik naar de vrouwen. Een moeder had een rustig klein meisje bij zich. Faddah, een van de begeleiders, had ik al eerder gezien vorige week. Zij tolkte en dat ging prima. De andere begeleidster kende ik van de laatste training in Beit Sahour. In een kleine kantooruimte zaten ze in een halve cirkel. Na de introductie besloot ik intuïtief het spel met de kaarten te doen vanwege de emoties bij deze vrouwen en daarna opvoedsituaties te bespreken. De kaarten riepen veel emoties op vooral gelinkt aan het kind dat dood was. Zo werd drie kaart de kaart gepakt met het brood en het mes dat er lag vanwege brood snijden. Zij zagen er iets heel anders in. Dreiging en gevaar. Het lukte de moeders ook om een positieve kaart toe te lichten en ondanks de zwaarte die in de ruimte hing, werd er ook gelachen. Soms lukte het ook om iets over positieve communicatie te zeggen. Dit spel duurde toch wel een tijdje, maar er was nog tijd om de oefening met de opvoedsituaties te doen. Ik liet de tekening zien en de moeders konden kiezen uit acht reacties. (Ik heb het eerder al beschreven). Het riep ook nu weer veel discussie op en dat is ook de bedoeling. We konden twee situaties een beetje bespreken. Daarna moesten we het afronden. Dat was heel positief wederzijds. Heel bijzonder wat je kunt samen kunt delen en bespreken in hele korte tijd. Mij werden ook wel problemen voorgelegd, die speelden in de thuissituatie. En een moeder vroeg wat voor mij belangrijke waarden zijn in mijn leven. Jeetje ik moest echt even denken voordat ik haar antwoord kon geven. Ik heb tijdens deze bijeenkomst de moeders zien lachen en hun ogen stonden anders, wat levendiger. Delen in een groep, levert heel veel op. Ik hoop dat ze zich bevestigd voelen en hoop en dreams vast kunnen houden voor henzelf en voor de kinderen. Daarna was er... een lunch. Terwijl er gegeten werd, ging het gesprek door. Ze dachten dat ik bij de supervisor zou gaan eten of bij Sjaak, maar ik wilde bij hen mijn broodje falafel op eten. Zo konden we nog een beetje doorpraten. Sommigen spraken een beetje Engels. Met een hand en een zoen van alle vrouwen afscheid genomen. Faddah (moeder van vier dochters) bracht ons naar de main road en daar namen we een shared taxi naar Bethlehem. Dag, hopelijk tot volgend jaar!

De shared taxi is een prettige en heel goed betaalbare manier van reizen. Je staat ergens, stapt in, betaalt en stapt uit waar je wezen moet. Wij stapten bij het eindpunt uit, kochten bij een van de oudere vrouwen wat rijden en liepen in tien minuten naar huis. Daar was alleen de werkster heel hard aan het werk want er werd een Poolse groep van 50 personen verwacht. Wij hebben ons opgeknapt en besloten toch maar gewoon thuis te blijven. En dat was eigenlijk maar goed ook. Er gebeurden veel dingen. De kamers waren nog lang niet klaar, er stond opeens een onbekende zich vreemd gedragende man beneden, er was veel nervositeit omdat er veel communicatieproblemen waren geweest. Ik heb met Agnesca (het Poolse meisje) heel veel bedden opgedekt. Alles was net klaar toen de Poolse groep van 50 personen binnenwandelde om zes uur. Paul, Ada en Lidy waren ook terug uit Jeruzalem en midden in alle drukte gingen we gewoon door met ons gesprek. De drukte duurde niet zo lang want alle Polen zochten hun kamer op gingen vroeg eten omdat ze nog een avondprogramma hadden. Daarna gingen wij eten. Er was nog genoeg. Later op de avond had ik een

gesprek met Burghard. Hij was geïnteresseerd in de training die ik gaf. Met plezier heb ik het uitgelegd. Hij wil graag dat ik zo'n driedaagse training geef aan zijn staf. Concreet stelde hij voor dat ik een proposal schrijf. Dan gaat hij een fonds in Duitsland aanschrijven. Tof. Ik had wat spulletjes voor Lifegate, vooral zelfgemaakte spulletjes. Hij zag onmiddellijk mogelijkheden, misschien zelfs om het zelf te gaan maken. Ook hadden we besloten een donatie te geven aan Lifegate. Daar was Burghard ook heel blij mee. Het ontroerde hem allemaal.

Dinsdag – Domari

We namen om 08.00 uur de bus via Beit Jala naar Jeruzalem.. Bij het checkpoint stapten heel veel mensen uit. Wij begrepen dit niet en bleven zitten. Twee bewapende Israëlische soldaten kwamen de bus in en controleerden alle papieren. Daarna mochten mensen die uitgestapt waren en in een lange rij stonden er weer in nadat ze hun papieren hadden laten zien. Niet eerder meegemaakt.

We waren rond half 10 bij Domari en werden meteen van koffie voorzien. Spulletjes klaargezet en tegen 10.15 uur waren we met 12 deelnemers. Trees was er nog niet (zo rond kwart voor elf wel) maar we begonnen toch maar. De meeste vrouwen kwamen voor het eerst. Samen met twee social

workers een samenvatting gegeven van de eerste keer. Daarna het spel met de kaarten gedaan die een negatief en een positief gevoel oproepen. Een van de vrouwen vertelde aan de hand van een kaart met het gebroken hart dat haar man 12 jaar geleden is overleden en dat ze achterbleef met 5 kinderen waaronder een baby van 6 maanden. Nog steeds is dit heel moeilijk voor haar. Moedig dat ze het vertelde en in mijn ogen is ze een sterk mens. De kat komt er bij deze vrouwen niet goed af. Diverse keren werd hij gekozen omdat de kat een heel negatief gevoel oproept. Ook deze keer nam

het spel tijd, maar dat gaf eigenlijk niet omdat je veel kan delen op deze manier. Hierna hebben we het warm / koud spel gedaan. Toch wel heftig vooral voor de eerste vrouw, die negatief begeleid werd. Parallel getrokken met bejegening van kinderen. Vervolgens zijn we in gesprek gegaan over regels. Welke regels zijn er zoal. Er kwamen diverse voorbeelden: eerst je huiswerk en dan spelen of weggaan, geen mobiel bij het huiswerk. Deze grootmoeder legt ook haar eigen mobiel weg als de kleinkinderen thuiskomen. Goede duidelijke regels.

Daarna een pauze ingelast en het volgende spel voorbereid. Namelijk acht reactiemogelijkheden op een situatie. We konden drie voorbeelden uitwerken. Best goede reacties op ingewikkelde situaties. Er wordt meer gepraat dan geslagen. Het laatste onderwerp was discipline without punishment. Ik heb gevraagd naar vroegere eigen ervaringen met slaan. Daar kwamen diverse voorbeelden van. Een vrouw herinnerde zich dat ze dan moest huilen en ging slapen. Een vrouw herinnerde zich een situatie van meer dan 50 jaar geleden en vooral hoe onredelijk ze het pak slaag van haar vader vond. Ze zei: "Ik was te bang om boos te zijn." Verder was ze vooral verdrietig. Overstap gemaakt naar het feit dat het best moeilijk is om het anders te doen als je met slaan bent opgevoed. Tenslotte zijn ouders belangrijke modellen. Voorbeelden gegeven van strategies for discipline without

punishment. Ik kon de reacties op de opvoedsituaties die we eerder bespraken aanhalen bv logical consequences. Daarna nog een overzicht gegeven van adequate reacties op negatief gedrag. Toen was de concentratie wel een beetje op. Afgerond met een korte evaluatie, die positief was en niet zo heel concreet. Intussen was de lunch binnengedragen. Die zag er heel goed uit en iedereen werd uitgenodigd om mee te lunchen. Trees en Heidi (Nederlandse vrijwilliger) waren heel enthousiast over deze ochtend. Leuke manier om zo de training te geven, de vrouwen bleven geconcentreerd en bleven meedoen. Na de smakelijke lunch

nog een after sit met Amoun, Trees, Heidi, Louise (doet ook vrijwilligerswerk), Sjaak en ik. Ik heb Amoun een financiële bijdrage gegeven en wat presentjes voor haarzelf en voor kinderen en vrouwen. Alles in dank aanvaard. Wat ook een opsteker was, was dat er vanuit het kantoor van de social workers werd gebeld om te vertellen dat die zo enthousiast waren over deze ochtend.

Zo tegen twee uur vertrokken we na een hartelijk afscheid. Met de light rail en de bus waren zo rond kwart voor vier weer in Bethlehem. Om vier uur een evaluatie van alle activiteiten, zoals de workshop 'positive parenting', en de art activiteiten van Ada, Lidy en Paul. Vanuit het AEI waren Toine, Mr. Elias, Roger en Mr. Fuad aanwezig. Jammer dat Rania er niet was. Ik was positief over mijn workshop, Lidy en Ada waren wat kritischer over hun kunstactiviteiten. Het kon allemaal gezegd worden en ook werden er plannen besproken voor extra inkomsten. Rond half zes naar het guesthouse gelopen. Paul ging ook nog even mee. De Poolse gasten aten al om zes uur en dat werd ook van ons verwacht. Oké. We hebben lekker gegeten.

Woensdag – terug naar huis Het lukt om alle bagage in onze koffers te krijgen. Alle presentjes uit Nederland waren uitgedeeld, maar we hadden ook best heel veel gekocht voor onszelf en voor anderen.

En wat te denken van twee kilo dadels? We ontbeten om acht uur. De Polen hadden niet zoveel overgelaten voor ons. We besloten een laatste rondje Bethlehem te doen. Mooi weer, dezelfde hectiek als elke dag met toeterende auto's, taxi's, kinderen die naar school liepen. We houden ervan. De eerste oude Palestijnse oudere vrouwen hadden zich al geïnstalleerd voor de druivenverkoop, die heerlijk zijn. We hebben ze vaker gekocht de afgelopen dagen. Bij de Geboortekerk aangekomen

zagen we al de eerste? groepen toeristen. Wij besloten een kop cappuccino te gaan drinken bij

de Franciscanen. Nog niet gedaan deze week. Je zit er heel prettig in een tuin naast de Geboortekerk en de cappuccino is heerlijk. Tot ons grote plezier begon het orgel te spelen met een hele sfeervolle melodie. Zo rond tien uur weer opgestapt en teruggelopen. Helaas was Mike (van de souvenirshop) nog niet open en konden we geen gedag zetten. In het guesthouse was alleen de werkster aanwezig (een bijzondere vrouw) en de oude zuster liep de kamers te controleren vooral op het aanlaten van licht. Goed. We namen de bagage mee naar beneden en hoefden niet lang te wachten. De chauffeur was er tien minuten eerder. Grote luxe bus had het taxibedrijf Millenium gestuurd. We haalden Paul op bij Toine. Hartelijk afscheid genomen. Door het checkpoint. Ging wel goed. We zagen er betrouwbaar uit kennelijk. De chauffeur nam de oude weg en reed in een plezierig gangetje naar Tel Aviv. Elektronisch ingecheckt en als groep werden we naar een bepaalde plek vooraan gestuurd. Daar begonnen de problemen. Want waar kwamen we vandaan en wat hadden we daar gedaan. Onze uitleg had als gevolg dat we apart moesten gaan staan en moesten wachten op een gesprek met de supervisor. Een minuut. Na tien minuten vond ik het welletjes en zocht de supervisor op. Hij kwam wel, sprak met twee en liep weer weg. Ik ben hem achterna gegaan en vroeg hem wat nu de bedoeling was. "You have to wait." Buitengewoon vervelend. Toen kwam hij weer terug, bekeek vluchtig mijn paspoort en liep er zelfs

mee weg. Balen. Ik kreeg hem weer terug en toen kwam er iemand die ons incheckte maar wel een gele sticker plakte op de paspoorten. De grote bagage konden we toen inleveren. Bah wat een gedoe. We besloten iets te drinken, gewoon waar we altijd zitten. Toen was het tijd om ons te melden voor de handbagage check. Daar werden we vanwege die gele sticker allemaal uit de rij gehaald. Onze bagage werd super gecheckt. Dat kostte ook weer heel veel tijd en natuurlijk de nodige ergernis. Van Lidy wisten ze bijvoorbeeld dat haar zoon onlangs in Israel was geweest en had gefilmd. En zij was 'aan de andere kant' geweest. Hoe zat dat eigenlijk? Lidy vond het heel naar en was van slag door deze vragen want ze weten toch wel veel van je. Uiteindelijk kom je er altijd wel door met al die kwetsbare souvenirs die in onze handbagage zat. Daarna de paspoortcontrole. Dat is dan een kleinigheidje. Intussen hadden we niet veel tijd meer voor het boarden. We moesten ons daar om ongeveer 15.40 uur melden. Deden we en toen liet het boarden ongeveer een uur op zich wachten. We vlogen dus niet om 16.05 uur maar om ongeveer 17.00 uur. Vliegtuig vol. Die vlucht 'verliep' prima. We landden om 21.15 uur (lokale tijd) op Zaventum. De bagage kwam redelijk snel. Bij de uitgang afscheid genomen van Paul, Ada en Lidy. Zij hadden een andere parking en waren veel eerder weg. Onze shuttle bus ging pas om 21.25 uur naar de parking. Zo rond 22.00 uur gingen we op weg naar Gouda en daar waren we 23.15 uur. Weer thuis.